

Szepesi József

Önvizsgálat

Mostanában gyakran kérdezem magamtól, / ki vagyok én, miért születtem, mit ér az életem. / Olyankor megállok egy tükör előtt, / hogy mélyen szemébe nézhessek önmagamnak. / Előfordul — kiváltképp éjjelente —, / hogy eszembe ötlök egy-egy emlék, homályos / múltam némely epizódja, tisztán és élesen kirajzolódik, / mint egy rézkarc, mit kénytelen vagyok csodálni: / kinek a műve ez? / És ekkor mindig határtalan kétségbeesés fog el / a megfogalmazhatatlan Valamitől, kimondhatatlan félelem, pánik.

Miért? / Meglehet, éltem már egy évszázaddal ezelőtt / Afrikában, busmanok vagy hottentották földjén, / egy félvad törzs tagjaként. / Ágyékkötőben jártam / a Nagy Kalahárit Livingstone expedícióival, / volt dárdám, mérgezett nyílaim, és bátran / harcászaltam a búr rabszolgatartók ellen — primitív / létem e mai, bizarr folytatásáért? /

Meglehet. Sőt: miért ne? / Hiszen nem is olyan régen olvastam valamelyik hetilapban, / hogy egy német kisfiú „előző életében” / a náci hadsereg tisztje volt, / meghökkenlő katonai és hadmérnöki ismeretekkel rendelkezik, / emlékszik nevére, rangjára, beosztására, sőt, / egykori halálának körülményére és színhelyére is. / Azóta gyakran tételezek fel hasonló lehetőséget, / és mindig határtalan kétségbeesés fog el / a megfogalmazhatatlan Valamitől, kimondhatatlan félelem. /

Miért? / Hiszen én, amitóta az eszemet tudom, mindig / egyszerű, sőt lenézett környezetben élek, / néhány létrafokkal a primitív fölött. / Ha emlékezhetnék tehát én is „volt életemre”, / minden bizonnyal megállapítanám: /

alig fejlődtem valamicskét. / A jelenkori civilizáció csupán a gondolkodáson formált, / az életöszön marad az ősi, / természetében és eszközeiben egyaránt. /

Miért kell mégis emlékezni a múltra? / Mert emlékeinkhez mindig van közünk? / Talán. Vagy mégsem. /

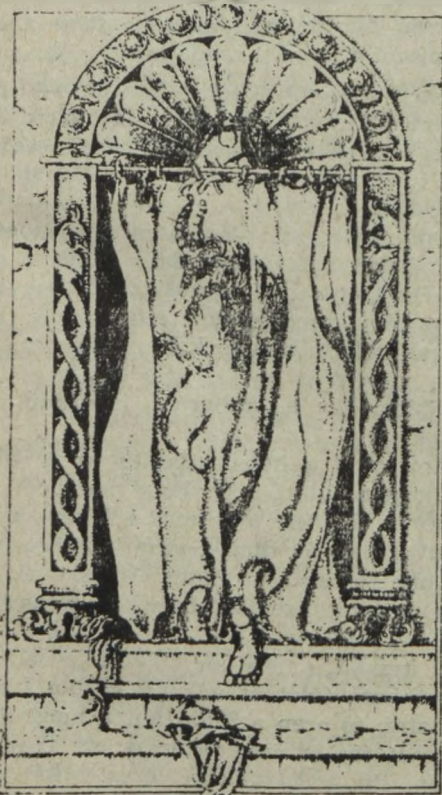
Mostanában gyakran foglalkozom ilyen és hasonló gondolatokkal. / Mi lenne, ha nem az volnék, aki jelenleg vagyok? / Így látnék, éreznék akkor is? / Minden bizonnyal nem. / A konkrét érzelem kialakulásához konkrét értelem kell, / s konkrét támpont is szükségeltetik. / A konkrét támpont pedig mindig a környezetben van, / és legtöbb esetben hagyományokhoz kötött. / Jó mélyen vissza kell hát tekintenie az eltelt időbe annak, / aki nyomon kívánja követni önmagát. /

Ha visszafelé forgatunk egy elolvasott könyvet, meg-
esik, / hogy teljesen ismeretlen sorokra, sőt oldalakra bukkanunk. / Ilyen az életünk is. / A születés és a halál közötti idő, a létezés költeménye. / Ha valaki tehát szóról szóra be kívánja magolni e művet, / nem elég átéreznie azt —, meg is kell értenie. / Ehhez azonban egy mindent megőrlő lélekre / és egy mindent megemésztő koponyára van szükség. / Mert a múltban történő tapogatózás nem egyéb, / mint az elmúltak újraátélésére való tudatos törekvés, / tehát ismételt élményizlés, vagyis: művészet. /

S ezt a művészetet, mint eszközt, úgy vélem, / használnia kell mindenkinek az önvizsgálat során. /

Talán ezért teszem fel mostanában oly gyakran én is magamnak / a kérdést: ki vagyok én, miért születtem, mit ér az életem? /

S ilyenkor mindig megállok egy tükör előtt, / hogy mélyen szemébe nézhessek önmagamnak. /

A dózni útja

„— Gyere csak. . . Gyere ide mellém — mondta Sára, a holdarcú, és Lázárt, akit szomorúnak látott, felemelte maga mellé a bárszékre. — Maradj velem egy kicsit. . .

— Jó — bölintott Lázár, nem húzta el kezét a másiktól, bár hidegnek, idegennek találta, mint a bal szem alá festett aranylólóldsarlót is.

— Ki tudja, élünk-e még holnap? S akkor nem láthatlak többé — sóhajtott a nő és megemelték poharaikat.”

1.

Még hús se voltam.

Augusztus elején kezdődő északi körsétánk anyagi alapját előteremtendő: saraglyán salakbetont cipeltem egy nógrádi, sváb zöldséges épülő házának tetejére, a padlásszobák szigeteléséhez, barátommal, akit Lacinak hívtak, s évekkal később úgy lett öngyilkos és halt meg, hogy senki nem tudta az okát, vagy ha igen, nem árulta el.

Szikrázó nyáron, égető forróságban, az ember, ha a szerzőszám nyelét fogta, s felnézett a fehéreké mennyboltozatra, azt hihette: ebben a faluban nincsenek lelők, záporok, itt, akár az egyenlítőnél; árnyára lép a gyalogos, miközben agyát felforralja az ezerágú sugárzás. Feketedtünk, izzadtunk, szenvedtünk. Tenyerünket széttepte a durván megmunkált fogó, a szokatlan tapintású lapátnyel, amellyel a keverőt tömtük megállás nélkül. De végeztük keményen. Laci szüleinek bizonyította, megáll saját lábán, ha akar; engem szerelem várt, az első, határon túli út, amelyet leánnyal teszek. Nem hagyhattuk abba.

Gabi bácsi, a nyugdíjas mester, két házzal alattunk, a domb hajlatában édegett, özvegyen, hosszú, makulátlanra meszelt parasztpalotában. Naponta ellátogatott az építkezésre és mint kiszolgált stratég, birtokában mind a harci rafinériának — téblábolt a tűző napon, kopott, barna kiskabátban, keskeny karimájú kalapban és osztogatta tanácsait az ifjabb nemzedéknek. Mikor az állványzatot, áthidalót készítő kőművesmestereknek, mikor a tető gerendáit, léceit illesztgető ácsoknak. A fiatalabb nemzedék is ötven felé ballagott, kezében a munka elvégzéséhez szükséges ismeretekkel, tapasztalatokkal — nem tette boldoggá őket a „vén varnyú károgása” — és ha valami hiba adódott, annak mérgével el-elkergették az öreget hűvösebb vidékre. Persze csak csöndesen, mert rokoni szálak fűzték a zöldségeshez, talán éppen após volt.

Egy közeli falu tópartján álldogáló szomorúfűz alatt vertünk sátrat néhány naplopó ismerőssel, ritka baráttal — akik keresményünk jelentős részét, amíg mi más házát emeltük, hitelbe fölérték. Persze nem volt akkor pénze senkinek. Mint a fűszál, úgy híztak, földből, levegőből, nagyfényből. Éjszaka fenekezővel megcsíptek néhány pontyot, azt másnap a kondérban elkészítették, a falu lányai örömmel hozták a házilag tört paprikát, hízóból való zsírt, mellé, hatalmas, fekete szatyorban a színes műanyag dróttal befont üvegben: novát. Egyszer-egyszer a társaság harmada fölkerekedett, leruccantak Erdélybe, vagy föl a fagyos szelű északi tengerhez. A falubeli lányok, fiúk semmit nem kívántak, csak hogy ott ülhessenek este a tűznél, hallgathassák az éppen megérkezett párok meséit, a sercegve sülő szalonnák, s az örökösen leapadt telep miatt nyávigó magnetofon hangja mellett.

A zöldséges olaszba készült, s emiatt sürgőssé vált egy-egy részmunka; kérte, maradjunk négy órával tovább, mint a megbeszélt és azt duplán számolja el. Maradtunk, bár munkánk a megemelt órabér, s a gyakori kisfröccsök ellenére épp annyira volt hasznos és haladás, mint a kedvetlen tizedik ráadás vidéki popkoncerten. A lapát elfordult kezünkben, a rögek megakasztották a beleszúrt fémet, ami aztán nyelével tovább tépte a hólyagokat az ujjak tövén.

Kilencig egyeztünk, kilenckor, félsötétben kiálltunk az útra, hogy valami szerencsés teherautóval hazavergődjünk a sátorig, ledőljünk, mert holnap újra ötkor ébresztő, folytatni kell.

Az öreg csoszogott utánunk kiáltozva, pihenjünk le nála, nincs értelme a kései útnak.

Igazsága volt, nem is akartunk utazni, csak aludni. Csakhogy: előbb még sakkoztunk, a maga készítette, díszes faragású bábuival. És hát a nova, amelynek fogyasztásától az öreg oly ékesen adta elő történeteit, álmisságunkat messzibbre hajtotta két ampulla coffeinél. Kérdezni, ostobaságokon túl nem tudtunk, hiszen sokat nem ismertünk a magyar hadsereg virágos második honfoglalásáról, de nem is látszott szükségesnek. Az öreg elbeszélései egymásból indultak és egymásban végződtek, mint a gombolyag, és ennek ellenére vége is és bevezetése is a helyére került, amikor végre egy szálat felgöngyölt.

Másnap, mint a vak lovak, botladozva, istentelen főfájással cipeltük a saraglyát, kevertük a betont. Az öreg, végtelen segítő szándéktól vezérelve, délelőtt is folytatta harci történeteit, hallgattuk zúgó füllel, addig se másztuk a meredek, összeszögelt palót. Aztán este megint homoktöltés, megígértük, befejezzük! Autó hozta, billentette, megint hozta, közel farolt az ajtóhoz, dönötte, Lapátoltunk, nyögtünk. Ami vigasztaló lehetett, utolsó napunkat töltöttük. Az utolsó percekben, utolsó buckák fölszúrásakor a zöldséges kint állt, megköszönte a munkánkat, egy százassal megtoldotta bérünket, drága, úri pálinkát bontott, talán VATT 66-ot. És újra a sakk, novával.

Éjfél előtt az öreg eltűnt néhány percre:

— Szeretném, ha nem felejtétek el öreg barátotokat — mondta részeg-szomorúan. Egy liter után irigység és halálfélelem látszott arcán, ezt a két maszkot lehetetlenség mással összekeverni. — És ha nem bántalak meg titeket, kicsi ajándékot nyújtanék át — mondta körülményesen és a lámpa alá, a helyére ült. Fülledtek voltak az éjszakák, kint, a szőlőlugas borította folyosón játszottunk, tízezer szünveg döngése közt.

— Fialatok vagytok, erősek. Szerettek dolgozni és bírjátok a bort — mondta nyomatékkal és nem látta, hogy Laci meg-megbillen a hokedlin, mert ő már nem látott messzire, és mert azt akarta, hogy bírjuk a bort, a rettenetes nováját. Térdére fektetett dobozkában turkálva válogatott. Lehetek ott szép, értéktelen, számára fontos apróságok, amelyekről nem szívesen vált volna meg, s a vágy, hogy emlékezetes valamivel ajándékozzon meg bennünket, ezzel birkózott agyában. Végül kiemelt egy araszos szobrot, olyanforma megmunkálásút, mint a sakkfigurái. Barnára vénült dió nő volt, csipkés fejkendőben, hártavékony ruháskában, amely alól meseszerűen domborodott a mell, s a comb zárta háromszög. Óvatosan az asztalra helyezte, mintha bomba volna. Újra kevergetni kezdte a doboz tartalmát, aztán kezébe vett egy sötét, kockaformájú bőr valamit, meresztettem a szemem, nem tudtam megállapítani róla, mi a csuda lehet.

— Ezt az asszonyt neked szánom — tolta Laci elé —, mert te nem nézed meg a melletted járó női nemet. Ha ezt látod szemmeddel, jusson eszedbe, egy barakk lakossága szerelmesedett, amikor munkáltam. Ott nő, húsból lévő nem volt.

A bőr-valamit kezembe tette.

— Ez a dózni arra tanítson téged —, néhány másodpercig szedegette gondolatait —, kevesebbet cigaretázz! Vigyázz magadra, legyél mértékletes. Ezt én mondom neked, aki szeret és úgy látja, telhetetlen vagy. Mert nincs olyan tejfölösfazék, ami ki ne fogyna és a tüközlőnek ruhája holnap koldustarisznya. Vigyázz magadra, fiam. . .

Szuszogott rövidet. Főlemelte a poharát, körbemutatta, igyunk vele.

— Fogásban csináltam mind a kettőt. Került az is, hogy egy hétre három darab cigareta jutott bele. Ezér' mondom neked — nézett rám. Zavarosan fénylett a szeme, a lámpa körül lepkék verdestek, a forró üvegnek vágódtak, onnan lepörögtek az öreg kalapjára. Komikus volt, szomorú, megható. Apám évek óta nem beszélt velem, esetleg mordult, szentségelt néhanap, amikor éhesen, fáradtan eljutottam hazáig.

A dózni vastag bőrből készült, amely megsötétült az elmúlt huszonöt év alatt. Visszahajtható fülét öt vékony szíjból fonott akasztó mögé lehetett bújtatni, és ezen a fülön állt a megkülönböztető jel, amely azt bizonyította, az öreg nemcsak ezt az egyet készítette Szibériában: szép, tipografikus elhelyezéssel két csik (lénia) közé H. G. monogram préselve. A betűk mélyedése sötétebb a bőr többi részénél, szinte fekete.

2.

Két évig járt velem, kísért útjaimon. megcsodáltattam mindenkivel, akit érdekelt története, lassan színeztem a mesém, amíg egy görbe éjszakán eltávozott.

B-n iszákoskodtam D. barátommal, -nál, akivel ritkán értetjük meg egymást, lévén dudás ő is, dudás én is. Megosztottuk társaságunkat, összevesztettük őket, miközben mindennél, mindannyiunk személyénél: kettőnk harca határozott. Egy-egy lépésnyi előny, félreérthetetlen, gúnyos mosoly. Ezen az estén lépéshátrányba kerülve, borosan, sértetten távoztam — valószínűleg köszönés nélkül, gögös fejtartással, semmi mással nem törődve, csak kivonuláson megfelelően teatrális legyen, kifejezze mélységes megvetésemet ezzel a befolyásolható, dilettáns bandával szemben (az egyetlen Csoport volt a *Hetek*, akik közé így-úgy tartoztam) —, de mert csak az előbb mondottakra koncentráltam, így feledhettem ott drága cigarettatartómat. (1977.)

Emiatt aztán, hosszú évekig nem is figyelmeztetett semmi a mértékletesség emberformáló erejére.

3.

Füstös, semmitérő irodalmi estet követő hajnalban kinyitom szemem, rágyújtok, az öngyújtó reszkető fényében kutatok a kislámpa kapcsolója után, közben megkísérlem koordinálni pillanatnyi helyzetemet, ugyan hol hajtottam álomra fejem. A menyeyzet meszelése nem segít, a faliszőnyeghez forduló test, vékonyka, mezítelen hát, sűrű fekete haj nem válaszol.

Körbetapogatom az ágy környékét, képek derengenek: jöttünkben oldaltáskámba össze-összecserrenő üvegekről, amelyek közül egy is mérsékelhetné a gyomor tájékán lobogó kék lángok melegét. De nem találok üveget. Üreset sem, ez a tapasztalás megnyugtató, ha itt nincs kiürült, akkor bontatlanul állnak valahol, várnak rám. Rugókat nyikorítva lelépek az ágyról, véletlenül magammal húzom a takarót, kitéve ezzel a hidegnek a valakit, ott bent a falnál. Most bemérhetem őt talpig: szépek szép, formának jól esztergált, de nem tudom... Talán ha az arc is előkerül. Óvatosan betakargatom.

Plakátok, hatalmas ősz, szakállas portré a halott színészeiről, írógép, teli hamutartók, s az asztal fölötti posztóra fölaggatott minden csudák: üres unicumos üveg, ODOT-jelvények, kisebb-nagyobb fotók, feltehetően a háziasszony életének pillanatai, aranyozott dugóhúzó, szöggel átütött kék fogkefe. A feltűzőt jószágok, napok, hetek emlékeztetői közt fénylő bördobozt fedezek fel, gombostűvel átütve. Töröm a fejem, miért tűnik ismerősnek.

Aztán felállok, kutatok a sör után, azzal könnyű tisztába tenni a hajnalt, s a kétségeket, rossz este után. Az ablak alatt, függöny mögé rejtve bukkanok rájuk, nyilván magam elől dugtam ide éjszaka.

Ismerős a fonat. A forma. A szín, bal sarkán a görbület, betűket nem látok ebből a távolságból, a lámpa fényében csillog az egész. Közelebb hajlok. Hirtelen minden eszembe jut.

Visszabújok. Kedvesen megrázom az alvót, aki morog, fészkelődik, igyekszik minél mélyebbre bújni a takaró alá. Többször megismétlem az ébresztést, rituáléja veszít a kedvességéből, amíg végre megérti, kávéra van szükségem, rövidesen indulok.

— Azt ígérted, a héten maradsz — mondja a nő, riasztó citromsárga köntösbe bújik, vásott sarkú fapapucsba.

Ha tudnám, milyen nap van!

— Honnan ez a dózni? — kérdezem, már kotyog a kávé, a nő durcásan jön-megy. Arcával sincs hiba, hangjával se, már csak a nevét kellene kideríteni indulás előtt.

— Mi az a dózni?

— A cigarettatartó — mondom, mutatom.

— Ja? — gondolkodik egy kicsit. — Egy barátom ajándéka, akit nagyon szerettem.

Néhány rövid, szörnyetegen tanácstalan mondat D.-ről, aki — bár könnyedén ismert meg nőneműt, nem állt neki össze egy borda, ahogy nevezte azt az elképzelt társat, játszópajtást, szomorújátékot és szeretőt; közelébe sem került — Laci előtt halt ki közülünk. Évek óta gyógyszerezett, nem került nehézségbe,

bolondokkal dolgozott, orvosként világot szándékozott váltani. Amíg reális lehetőségét látta egyetemi éveinek, még húzta. Majd a tizszeres adag bebiztosításához, szolgálati szobájának sarkába állította a leszerelt pb-palackot, nyitott állapotban.

Ezen körülményekről sem tud többet nálam, s arra gondolok, ágyasként is harmadik ember volt a káplár után. Vagy még az sem.

— Nagyon szerettem D-t — mondja a hajnal szomorúságával, és a reménnyel, tán igyekszem kisöpörni emlékéit. Beszélgetni szeretne, elemezni. Ehhez azonban csúf, korai az idő, az állapotom és ha életében nem állítottam szobrot D-nek, bár hetünk közül az eredendő tehetség, évekként holta után már nem tehetem. Erre gondolok, és szégyenkezem. D. közlegénynek osztotta ezt a nőt, akinek neve sincs, én pedig a füstös estének önelégült részegségében hetes lepedőjére hevertem.

Nem kétséges, hiába kérném, nem adná vissza jogos tulajdonomat. A le nem zárt szerelem örök állapot, ő már csak virágcsokorként gondol D.-re. Így aztán nem is kérem, hanem amikor tölti a kávé, kihúzom a tűt, táskámba dugom a dóznit.

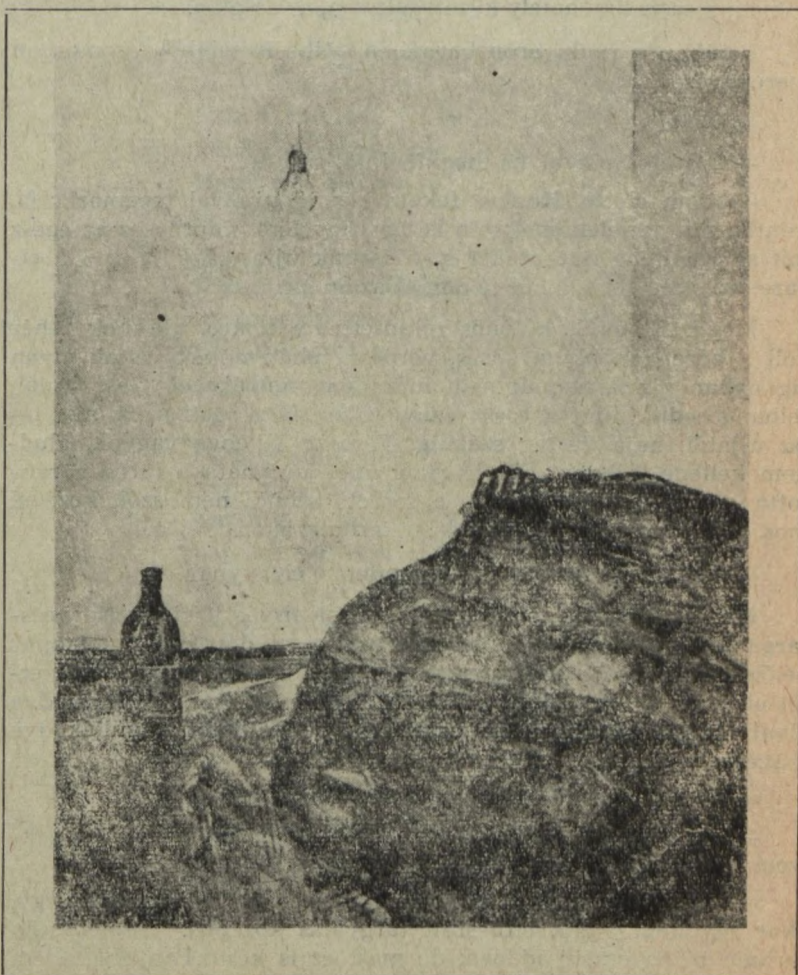
4.

Vonat. Zörög, csattog, kormol. Világosodik, fénylik a rétekre dezertált Ipoly. A derékig vízben álldogáló fűzek foltja lassan formát kap, fecskék villognak a nagy tükör fölött, szünnyogra vadásznak.

Kezemben a zsákmány. A tapintás, a nyitás, a fül, az öreg szomorkás hangjának visszarezgése mind ugyanaz: Vigyázz, legyél mértékletes, fiam!

Soha ekkora hiánya a mértékletességnek! Soha a figyelmeztetésnek. Gyöngy néhány napra, fájdalom, félelem, ami kitölti a köztes időt. És az albéretek cigarettá-, pálinkaszaga.

Nem tudtam meg a nő nevét. A helységét is csak a mocskos váróteremben. Nem baj. Kerülni fogom. Gyarapodnak a kerülésre érett birtokok. Lehet, egy idő után disszidens leszek *magam* országában? Lehet, mindig szemembe húzom a sapka sildjét?

A dózni füle reszket, mint ahogy ujjaim kosara is, amelyben hever. Rágyújtok, és igyekszem nem gondolni ezen a reggelen fogadalomra, korai, előbb aludni, pihenni. Talán apámat kellene meglátogatnom, őt hallgatni, figyelni az elmúlt hatvan év tapasztalatára. Hm. Válogathatnék az eltávozottak közül. De nehéz. A dózni nem ember. A dózni még tán csak —, de aki eltávozik, ritkán tér meg. Zörög a vonat tovább.

Tíz percet tartózkodunk, recsegi a palóc férfihang. Futva KÖZÉRT-et keresek, hogy most utoljára, a fogadalom előtt még egyszor. Vodka választok, az száraz.

A futás után tíz tán tizenöt percig az ájulás határán izzad, zihál minden a ruha alatt, ruhán kívül. A szívverésem meg-megáll, úgy gondolom, a sűrű ködben mondat, összefüggő szavak nélkül: ez lehet, ilyen lehet a halál, ha előzetes bejelentés nélkül érkezik, amikor nem integet, nem dudál, csak száguld, akár nyílt pályán a gyors: hátulról, csöndes mormogással, föltámadó tavaszi szelek maszkjában.

Szalmaszár az cigány ül le szembe. Arca is száraz, de mint az agyag, mindennek láttán megmozgatható. Fácánt figyel kint, szemem szűkül, mint aki bottal orvvadászik. Résziesít engem is figyel-mében, forog a kérdés fejében, hány napja éjszakázhatok is, ha árkaik elérték ezt a sötétet, mélységet. Szája — miközben tanakodik kapacitásomon — hol kicsinylés, hol elismerés. Aztán felfedezi a vodka fémkupakját. Erre a szeme is csillog, nyála is csurran: messze a kilenc.

Gondolkodik, szemem még mindig csukva, bár valószínű, hogy nem kerüli el figyelmét a szemhéjak közti résen átfénylő könny, egy percig tanakodik. Majd meglöködi térdem:

— Pajtás! — mondja. Ropogósan, mint amikor nádpallón baktat át — utat rövidítve — az ember. — Pajtás! — most megrázza.

Kinyitom a szemem. Nyilván mindennel megkínálom, aminek birtokában vagyok, mert a cigány, ha kínálják, kedve megremekül, nem is tudja, mit tegyen örömeiben. Bár búcsúzáskor pénzt kér, szokásból.

— Mondjad, roma.

— Adnék ötven pengőt. Adnál egy korty pálinkát érte? — kirkaja a kisasztalra, amely közöttünk van, az ablak alatt.

Petőfi néz ránk, bronzbarnában, stilizált szívből, szomorúan merengve.

Meghúzza.

— Egy cigaretával, ha megkínálnál, pajtás. . .

Ott van előtte. Koszos, fekete körmű ujjával megmarkolja, mintha mit se jelentene, s én is úgy figyelem, mintha ez az egész mit se jelentene rettentőket szív, iszunk újra, rágyújt arra a cigarettára, amelyet füle mögé dugott az imént.

Mesél. Életéről. különös tekintettel a nőkre, akiknek fehér volt a bőre, fanbolyha vörös, vöröses, tehát szókék voltak, ilyen cigányban nincs, hacsak nem hidrogén segítségével. Gesztikulál, felhangosodik, mint a rossz magnetofon. Bizsergeti a pálinka lába ujjától, haja vastag szálaig. Fáraszt. Gyenge vagyok, aludnom kellene. Pihenni egy házban, ahol automata a fűtés, a rán-totta gombnyomásra készül, a szerető szolid, nem szól, kezével mos, lába táncot jár, öle ötletekben gazdag, akár. . .

— Ne hazudj, ne, pajtás — mondom a cigánynak.

Megsértődik, de mielőtt fölpattanna, iszik jóízűen. Narancs-sárga szatyrát hóna alá öleli, kezébe veszi dózsimat, kikapar belőle egy görbe szálát, meggyújtja gyújtómmal, majd mindket-tőt elrakja: gyújtót, dózsimat. Aztán lehajol, combjára támaszkodva olyan közel dől, lehetetlen érzem a vodkaillatot, gyűlölködve sziszegi:

— Jó a tömegsírban, prozszprosz? — indul.

— No, fiú, ne! Hagyd itt azokat! — mordulok utána, igyekszem fenyegetően, de nehéz.

— Nem érdemled, prozsz. Nem! — felhúzza vállát, olyan így, akár egy népi ülnök elfuserált tárgyalás közepén. Veséjébe, ha sarkam belenyomom időben, de most ez is késő. Fanyelű késem

nyitni pedig: koldulás, ahogy a gyengék könnyölgik vissza tulajdonukat.

Zsebébe nyúl, kiveszi és kihúzza a dózsimból a Symphoniát, mellém dobja az ülésre a bőrt, s ahogy kinyitva dobta le, bújtatója remeg. Biggyeszt:

— Ez nem kell, prozsz. De ha ketten lennénk, zsebed. azt megnézném — vigyorog, fordul olyan istentelen lenézéssel, mint ahogy soha más. Filmekben láttam ilyet, s az sem ment el mellettem nélkül. Most aztán elindul. Ringatózva, mint a feketék tánca, hátra nem nézve, mintha cölöphöz drótozott volna.

Derekát találom el, a gerince két partját mindkét sarkammal. Úgy repülök utána, mintha vasból lenne fejem, nem számítana, ha beütöm valamelyik könyöklőbe. Érzem, a két kemény sarok puha pontot talál. Nem tud földre esni, lehajtott fejjel a 00 felé nyíló ajtónak rohan. Derékmagasságban találja el, a kilincsnél. Felpattanna, arca bal felén vér zuhog lefelé, szemöldöke szemére csúszott, de megtántorodik, kezét arcára szorítja, ujjai közt is vér, s elfekszik a mocskos linóleumon.

Visszafogom ölni vágyó dühöm, nem tiprom meg, visszalépek, százas papírsebkeendőmet megtizedelve kezébe nyomok néhányat. Majd meglocsolom sebet száraz vodkával. Egy perc után száját szétfeszítem, abba is töltök.

A vérzés nem csillapul, ennek ellenére zsebe felé kapkod. Kiveszem — mielőtt megtehetné — a kést zsebéből. Vékony, hosszú penge, finom acél, osztrák, rangos. Mielőtt a kalauz megérkezne — rohanva riasztották — öklében a nagy alumínium-kules, amellyel a kocsi közti átjárót nyitja, és nagy sűrű férfiak megállnának mellettem, felállítom. Nem látom cigányomon, hogy arcáról a biggyesztés vajdai büszkesége elmúlt volna, de mód sincs rá, szemén ott a szemöldöke.

— Tulajdonképpen semmi — mondom a rőndérnek. Olyan szorosra vette rőndértársa a bilincset, úgy érzem, kézfejem levágja a karomról. — Egymással szemben ültünk, aztán fölpat-tant, elvitte a gyújtómat meg a cigarettámat. Én meg utána. Ennyi, ennyi. Aztán elesett.

5.

„Márai éles, a felső állkapcsába nyilalló fájdalomra riad fel az ágyban. Cigarettára gyújtott, a gyufa lángjánál megnézte az ébresztőórát, fél három volt. Nyelvével óvatosan megtapogatta a lyukas fogat.

»Reggel kihúzatom.«

De miért kellett kivárni, hogy már csak ez a végső és kilátástalan megoldás kínálkozzék? Hiszen a fájdalom nem először jelzett, hogy cselekvésre serkentse, ha időben szánja el magát, hogy orvoshoz megy, az csakugyan megoldás lett volna, mert megmentették volna a fogát; most csupán a fájdalomtól tudják megmenteni, pusztítás és rombolás árán.

Márait vad, önostorozó harag öntötte el, mint aki hirtelen megérti, hogy az állkapcsát átjáró fájdalom súlyosabb értelmű gondolatot is hordoz, általános érvényű figyelmeztetést.

»Másként kell élni.« És »Még egy szem Demalgon sincs. De úgy kell neked, szenvedj, kutya!«

„Január végén, Lázár mosogatáshoz készülődött. Feszülten ügyelt, nehogy újra megismétlődjék a decemberi öntudatlan mozdulat: magasra emelve a mosogatódézsát a konyha kövére öntötte az edény tisztogatásához elkészített: megmelegített, szerrel el-látott vizet, tányérosul, poharastul, bögréstül. Taposott a cserepeken.

Szájához vette a teáskancsót, csövén át ivott néhány kortyot. Nem hagyta ki a káromkodást, amikor lenyelte a citrommagot.

Mielőtt kezére húzta volna a kék, betétes kesztyűt, kinyitotta a dózsimat, kihúzott egy cigarettát.

Amíg dohányzott —, hogy időt nyerjen —, elrúgta a rongyszőnyeget: össze ne vizezze véletlenül. Ne okozzon csalódást aszszonyának ügyetlenségével.”

Tamás István

Palackposta

I.

1.

Itt Eszpeben a dölyf nagyobb úr, mint a
szükség.

Üzenték volt, megüzenték a mostani b í -
r ó n a k . . . ,

hogy rakatná ki, rakassa...

S lőn gondbaesés, nagy a márványkő miatt.
Lövellt, szállt a szitkok darazsa, irányába
a serényebbeknek, kik — ah, mily látvá-
nyos nekirugaszkodás! — iparkodásukban
kisöpörnek Tiszánk fenekét is...

Ám oldalítva bút, s vizet mondva, hol még-
annyi sár sincs, köveztetni két dombon is
lelt útra a böles kar. Pontosabban — mert-
hogymillió a tétel — a karmester legin-
kább. A szó birtoklásán első és utolsó.

Így alkottatott meg az eszpei sztráda. Hi-
valgásra elégült hüllőként a víznyelő ho-
mokon. S alatt, félkaréjban, feledett ut-
cák, hol hajdan alvégeket

idézve,

igézve

nyelvet kurtít, tengelyt akaszt, tör, s

olykor dísznót dagonyáztat a kátyú.

De csikorog a..., csikorog a...

Csikorgatunk.

IV.

7

„...halálának, illetve születésének — ná-
lunk egyre megy — évfordulóján” közhírré
tételik, hogy falunk lámpásai pislákolnak
csak, semmint fényszóróznak... Így kény-
szerűn — gondolnád? — az öntudat botor-
kál. Netán az értelem...

Az ülés ületik,

s a szokásos napirendi kinyilatkoztatás;
a szónok — vaskó-kard veterán — förmed
dörgedelmez:

„Kérdezem én

miért kapták ők — no, nem
a diplomát — a diplomáciát?!...”

Kergetőző papírok métája; a tér rendezet-
len. Az árnyéktól nem látni a lombot...

Legkiváltképp: gólokra sűrűn nem pattog a
bőr.

A guta jobbot nyújt — nyúvaszt a hosszú
nyár...

Nem ám,

kolléga komám!

Torzszalkodások óh — torzsa hiányában.

Torkosságra vall a gégeére forrt nóta: a
hála és hűség macskazenéje, mint göm-
böllyű álom

suttyomban elgurul...

Az ellenpontozás:

Pofásodik az obsit — a táltos tehén
apaszt.

Györke Zoltán

Szegénylegény-dal

„Engem az ág is húz,
meg a rög is nyom.
Marharépa között
a búza is gyom”.

(Kovács Vilmos)

Futok, mint a patak,
mint az üzött vad.
Hej, a szülőházam
de messze maradt!

Vernek jegesesők,
villám-korbácsok.
Morog rám a vihar,
gáncsol az árok.

Zsebemben tolvaj-szél
keze kotorász.
Ruhámat karmolja,
tép keselyű-ág.

Nyergelném lovamat —
megbokrosodik.
Átmennék a folyón —
lyukas a ladik.

Nyomomban csikaszok
hada vicsorog.
Dobom a szűrömet,
nyáluk rácsorog.

Nem szólal meg értem
a hold — néma dob.
Hátul tűz, elől víz —:
hova futhatok...

Lábamhoz nem hajlik
létra-szivárvány.
Kihült katlan az ég,
fagyot lehel rám.

Délibáb-hullámon
harmat-szemű ház.
Benne a szeretőm
hej, mással cicáz'...

De ha oda érek,
olyan bosszút lát:
rájuk roppantom a
mestergerendát.

Most szurok-éj torpant;
majd csak rám virrad...
Keresek szeretőt
bor-hegyek alatt.

Szóllősi Zoltán

„Vágyak tárgya”

(Dante—Babits)

Elakadtam eddig nemegyszer,
bűnt s bűnhődést együtt mérek,
számolnom majd elég csak egyszer —
s dolgoztam én, hogy megéljek.

Nyers a vágyam, hát maradjon nyers,
Nem fülnek már bennem álmok.
Ha épülne, hát épüljön vers —
ha dől, dőljön; benne álllok.

E kor színére magam értem.
Ez idegen bolygó, s látom
kultúrája módszer, már készen,
hogy pusztítsa el világom.

Szellem-korszak, s alig világol.
Villany töviskoszorúja —
szörny-fegyvert, s városokat tákol;
fél, szemét már le sem húnyja.

Eszmék telében fagyoskodtam
és törtem én, hús a márványt:
hívó legyek e templomokban,
de találtam mindig bálványt.

Bár nem vehettek rá csalásra,
szorongva most azt hallgatom,
hogy nyögnek a fák kötve, s állva
és köveivel a falvadon.

Hívott egyre bűvösebb kép, s hang
s okítottak rég tankönyvek;
— gyermek-testem majd'
belerokkant —
tanuljam meg mi a könnyebb!

Múltam visszhangja sztreotip,
szól emlékek barlangjából;
válassz te jól kép és hang szerint
az igéző technikából!

Még állat a kín, mert nyöszörög —
világosítsd fel az anyád!
Az eldobott csikk még füstölög —
eltaposhatsz falut s tanyát! —

Elakadtam eddig nemegyszer,
bűn s bűnhődés együtt éget;
fölmérnem könnyebb s elég egyszer
hamvában majd, mi elégett.

Dolgozhattam s voltam szinte gép,
s haladhatok; választanom nincs
más —

Számolhat-e az elme, mely ép:
mindent hol veszítsen inkább?!

Még szeszekkel fűtöttem vágyam.
S mi volt tárgyam pohárnál több?
csak az asztalom és az ágyam.
Szégyenem mit bántam már; tört

szemek örület-huzatában ültem
és szerelem-ólmelegben
hálva ölelésig hevültem —
testtől testig menekültem.

Hiába óvszer, a lelkünk megesik
s hordja terhét, mint nyomorát
és ezáltal a szellemnek is
abortusza már szaporább.

Nem szólni jöttem s nem hallgatni.
Erőm elég-e Családnak?
Mondják, nem vagyok társadalmi,
kik jövőmmel csak babáznak.

Kőmagányából jön a szobrász
s magát hozza egy alakban —
még csontjaimat terhek nyomják,
hegyek, mikből kiszakadtam.

De itt vagyok, hát látsz-e, Isten?
kövem s jegem levetettem.
Áll és szól az ember, s hittem,
majd döbbenet-kikeletben.

S a széthullt idő jégdarabja
a szikrázó nappal megint
Napot úsztat majd a napokba —
zajló idő az éje is.

Állok győzelem-vereségben,
új bilincsem bennem kattán
és nem hajózok, már megértem,
sehová én sós tavaszban.

Nyers a vágyam, hát maradjon
nyers.
Nem fülnek már bennem álmok.
Ha épülne, hát épüljön vers —
ha dől, dőljön; benne álllok.

E kor színére magam értem.
Ez idegen bolygó látom
és reményem — hírt vivő gépem:
tovább száll majd a halálom.

Endrődi Szabó Ernő

Visszapillantó tükör

avagy — A versötletről

Míg Gé pokoli meccset játszik éppen
és Er sétálgat Gé versében
(s akárcsak Gé ő is kötésig hóban)
eltöpreng: mit keres itt O. trójai falóban

— azaz: falóba öltözötten félig —
mit keres ebben az egészen félig
behavazott kertben hol a sátáni Gézer
holmi játékról pingpongmeccsről képzel

el egy s mást. Például Orbánt
a régi lámpást (falóba öltözötten félig)
aki itt (s kik olvassák Gét igazán így vélik)
ellenfél a meccsben. Ő! Mister Vulkán!

(Mert így becézi magát Orbán. Nem restell
hízelegni magának a régi Mester.
Hát nevezzük e versben mi is így el.)
Tehát: Mr. Vulkán! (Mr. Orbán! Azaz: Mester!)

Ha tudnám mi dolga ott a hóban
(hol persze magam is. Valóban.)
S ha legalább vélném hogy Gézer
mit akar e képzelt téllal... tétel

talán? (És a meccs?) Nem tudom. Szóval
ha tudnám mit keres azon a pályán
vagy sejteném miért hogy meg nem szólal
miért játszik ajkát némaságba zárván

míg Gézer folyvást dumál (neki persze könnyű
hisz nem igazán játszik. S egyetlen könnyűt
sem hullat látva Őnt a verse által
teremtett sötét meccsben.) S nem áttal

mosolyogni mondván: „A nyakig érő lábú
Orbán/ egy késő esti órán...” Így s így!
(Szóval Őn mint valami fura áru
egy vershirdetésben. De mért így? S épp itt?!)

Szóval Mister Vulkán nyakig érő lábú mester
Er ki a játszmát látva gondolkodni is mer
— illyképp: ki is igazából ez az Orbán
(azaz töpreng: miért alszik most a vulkán? —

S habár ott célt nem látva szólni restell)
itt és most azonban más eredményre jutván
mint amit Gé állít föl a képzelt pályáról kifutván
csak ennyit mond: „kösz öreg” a meccset! Kösz Mester!

Lándzsás akhájokkal

avagy gondolatok a verspoénról

Tisztelettel T. D.-nek

ahogy ferdül ez a pálya
és sehol Attika felől egy gálya
dárdás akhájokkal (kik bejarva
a tengert és itt partraszállva

látnák ezt az elferdült létet
s éreznék, hogy már a belégzett
lég is ferde — torkodba akad
és hellén haraggal mind felragad
valamely szerszámot fúrót vésőt
fogót s böhöm csapásmérőt
s mint mikor lógnak függőmérőt
oly egyenesre kalapálná a tengelyt

mint ki sosem látott még tengert
s hajót mint ki öröktől ezt csinálja)
de sehol Attika felől sehol egy gálya
és dül ferdül egyre jobban az a pálya

Délutánversek

No 1

nyelv alatt szopogatott kőrishogár
fanyarsága
habos mandulatorták a délutánok
dúsan felciáncicomázva
kőrishogár marása torkomon
skorpióláz
farkasember vagyok

No 3

szivárványszín homokvitorlások
a koradélutánban a vasárnapdélutánban
kávéházi sörhabok
kuglófok linzerillatok
Krúdy úr konflison gyalog
Krúdy úr a nyárdélutánban
karján karcsú szivárványszínnel
szerelmesen andalog

No 6

valami ősz
a levegőben
egy őzbarna kalap
kerengő magányos röpte
a levegőben
a ferdén aláhulló esőcseppek
és a tűzfalakon lucskosodó
késődélutáni
sugarak

Zalán Tibor

Approximációk II.

Míg hozzád elérek
míg ezt a romantikus helyzetet magammal tisztázom
míg tervezgetem korszakos elhagyásodat
leszállnak hátam mögött meghalni az égitestek
véredet fáradt szellők legyezik vacogó ágakon

A világból annyit veszítek, amennyit léteddel kiszorítasz
amennyit kiszorítottál számomra a létből: hogy voltál:
alma húsában féreg — félelem szerelmed elrohasztja
s lehullik, szétgurul — mi volt — a semmi asztalán

Valamit el kell mondanom arról
a szakadozott ruháskosarak a túlsó parton leszálltak
hová mióta készülünk elmenni, hogy együtt meghalni ott
és édes terhük szétgurul, mint a vérnarancsok

Legjobb lenne éles kővel halántékkodat bezúzni
legörgetni kihűlt tetemedet a zöld lejtőn
legjobb lenne önmagam ellen emelni a megjelölt kést
mellyel most számhoz viszem a harsogó hagymát

Ilyen gyámoltalanul
átizzadt ingek lucskában megrázkódva néha
talpam alól kerek kavicsok futnak a vízig
hol hullámok ringatnak ringatnak hullámok hol
halak ezüst szájából buggyan az alkonyat

El fogom mondani
és öledbe fúrom fejem, mint a riadt gyermekek
kagylót láttam gyöngyét lágyan vigyázta körbe
míg fölmetszett hasú babák belén siklott a fény
tornyok tövében álltam: mint a zöld takony
esorogtak rám a falramászó növények nyirkos indái
— féltem: ott —

Gondoltam az ajtóban megállok és kalapom alól
rozsdás mosollyal bámulom asztalon felejtett kezed
számolgom a függönyráncokban szürkélő füstkarikákat
és a szádban szétbomló idegen ízeken csodálkozom

Gesztenyeágak bontják vázádban tavaszi selymüket
gyilkosok álmában ilyen szelíd és illanó a testből
sóhajtván iramodó lélek — keresztbe rakott
combjaid sötét vonalán éhes vöröshangyák húznak felfelé

Majd eljutok hozzád
hátaid ívét érzem már a nyitódó, csukódó ajtóban
elmondom, hogy régen amit mióta már egyáltalán
csak az asztali nehezekek szívéből leolvadó pecsétviasz
és az öltözőben kiömlött vörösbortéatrális kacarászása

Lehetnék büszke, hiszen a jelen velem
nyílik a jövőbe, s túl azon még azon is túl talán
de verejtékem hólyagosra húzza bőrömet
mikor gonosz törpék harapnak álmomban térdkalácson

s naponta meg mernek alázni már hogy a szerelemben sem
lehetek szabadon és méltóan jelen

Fregollik szomorú indulójába merül tétovázó léptem
olyan közel vagy óriássá nősz ebben a mozdulatban
igazolatlan napszak nélküli csöndben
s mikorra elmotyognám „világom virága
VIRÁGOM VILÁGA”

nagy robajjal tarkómra zuhan azonosíthatatlan akaratú
éjszakád

